

ROY JACOBSEN

SÍGRI

Pistorius & Olšanská

Sígři nabízejí silný příběh z doby okupace Norska nacistickým Německem. Parta dětí z činžáku na chudém předměstí Osla, jejíž jádro tvoří tři stejně staří kluci Carl, Olav a Roar, prožívá nejdůležitější roky svého dětství. Jsou sice tak říkajíc na šikmé ploše, nechodí do školy, kradou, padělají přídělové lístky a věnují se překupnictví, nicméně tím vším umožňují svým rodinám přežít. Mladí sígři to s rodiči nemají lehké, zejména otcové si odmítají připustit, že jsou to děti, na nichž je rodina existenčně závislá. Významnou roli hraje v knize i každodennost okupovaného města, všudypřítomný strach, ilegální poslech rádia, zmizelí a uvěznění členové rodin. Nejednoznačné profily příslušníků a příslušnic protinacistického odboje i zhoubná aktivita kolaborantů a jejich únik před spravedlností, to všechno je realita válečné doby a doby bezprostředně následující.

Jacobsenova kniha se nevyhýbá brutálním scénám a nelítostnému odhalování lidských slabostí, je však i plná empatie. Ke slovu tu opět přichází autorova „chlapská citlivost“, jak charakterizoval jeden z rysů Jacobsenova psaní přední norský kritik Leif Bull. A nebyl by to Roy Jacobsen, aby se při psaní neuchýlil také k tajuplnému, až detektivnímu matení stop.

Roy Jacobsen (*1954) je známý norský spisovatel, nositel mnoha cen norských, severských i mezinárodních. Pozornost kritiků i čtenářů vzbudil hlavně objemným románem *Vítězové* (Seierherrene, 1991), za nějž byl poprvé nominován na Cenu Severské rady za literaturu. Ve dvougeneračním rodinném příběhu zachycuje, jak se chudé agrární Norsko ve 20. století proměnilo v postindustriální společnost blahobytu, v níž však osobní identita jedinců musí čelit velkému tlaku. Druhou nominaci na Cenu Severské rady mu vynesl historický příběh *Mráz* (Frost, 2003). V češtině vyšel jeho román *Dřevaři* (Hoggerne, 2005, č. 2010), který se v roce 2009 dostal do nejužšího výběru prestižní ceny International IMPAC Dublin Literary Award, dále novela *Zázračné dítě* (Vidunderbarn, 2009, č. 2011) volně navazující na román *Vítězové*. V roce 2014 vyšel v českém překladu dramatický příběh *Ostrov* (De usynlige, 2013), původně zamýšlený jako první díl trilogie. Na *Ostrov* navázaly *Bílý oceán* (Hvitt hav, 2015, č. 2016) a *Oči nemlčí* (Rigels øyne, 2017, č. 2018), ale i čtvrtý díl *Jenom matka* (Bare en mor, 2020, česky 2021). Jacobsenovy knihy byly přeloženy do čtyřiceti jazyků.

ROY JACOBSEN

SÍGRI

Z norštiny přeložila Jarka Vrbová

Pistorius & Olšanská
Příbram 2023

Tato publikace byla vydána s laskavou finanční pomocí
Ministerstva kultury ČR a nadace NORLA.
This translation has been published with the financial support
of the Czech Ministry of Culture and the NORLA foundation.

MINISTERSTVO
KULTURY

The original title: De uverdige

Copyright © CAPPELEN DAMM AS, 2022
Translation © Jarka Vrbová, 2023

ISBN 978-80-7579-157-3 (PDF)
ISBN 978-80-7579-137-5 (tištěná kniha)

1

Další rána. Carl mžoural zpod ofiny na pečeného sledě s křížkovými řezy na hřbetě, na připálenou pažitku a půl brambory, co den nabízel. Pozoroval vlasově tenké rýhy v porcelánu, připomínaly mu odjakživa pavučinu, a soustřeďoval se na to, jak dlouho počká, než se znovu podívá na otce, na ten svůj dokonalý protějšek na druhé straně stolu, který položil pěst vedle talíře se dvěma sledi a třemi bramborami a vidlička mu vyčuhovala z kloubů ruky jako zasazený strom, pak se ozval matčin ustaraný vzdech i sotva slyšitelné vzdechy starší sestry Mony a malé Agnes, která se usilovně snažila žvýkat se zavřenou pusou, nesourodý tanec zvuků a pohybů, doprovázející u stolu tuhle pětičlennou rodinu.

Carl to řekl znovu:

„Jseš sráč.“

Nevykřikl to, jen jednoznačně dával najevo svůj pochmurný názor na otce.

Vidlička poskočila, ale zůstala mu v ruce. Pán domu se zády opřel o židli, až zavržala, a ostatní mohli ze svých obvyklých židlí kolem místa činu obdivovat kmitající ohryzek a chlupy porostlý důlek na hrdle, odkud hrozila vypuknout další bouře.

Nestalo se nic.

Otec sklonil hlavu, bradu až na prsou, zafuněl a nikdo nepochopil, co to znamená, zadíval se do talíře, popadl i nůž, pustil se do jídla a pak s plnou pusou – bez sebemenšího pohnutí v hlase – se zeptal Agnes, jestli pozná rozdíl mezi černou a bílou. Byla to taková jejich hra, hra otce a mladší dcery.

Agnes se nejistě usmála do zbytků jídla na talíři, podle očkávání řekla ne, a tak se otec s křivým úsměvem pustil do

anekdoty o dvou jeptiškách a dvou strakách, jež Bůh opustil, protože mezi nimi neviděl rozdíl, bylo to nejstarší revuální číslo jejich rodiny, které končilo tím, že se zřítila věž a všechno se rozhodlo ve prospěch strak. Matka – již děti i manžel odjakživa oslovovali Máti – úlevou vydechla, vděčně a rezignovaně, vstala a dojídala oběd ve stoje zády k rodině, balancovala talířem, vidličku v pravé ruce, nenechala ani kousíček, pak talíř s řinkotem odložila do kameninového dřezu, natočila si sklenici vody, mocnými doušky ji vypila a nápadně nahlas pobídla Carla, aby si pospíšil s jídlem, přece nemá každý den sledě, a pak musí začít dělat úkoly do školy.

Carl cestoval pohledem z jejího nedbale uvázaného uzlu na zástěře na otcovy čerstvě oholené čelisti, vyhnul se jeho pohledu a stočil zrak na starší sestru Monu, která se za poslední rok změnila na těle i na duchu a začala připomínat našťvanou a naducanou hrušku. Se širokými boky a stehny, kulatými a jemně povislými rameny, ta změna, jak Carl tušil, ji samotnou mátl a rozčilovala, ale přinesla jí zapřísáhlé obdivovatele v partě kluků v ulici, i když se to nikdo neodvážil říct nahlas. Mona se probíjela pubertou s kyselým a nafrčeným výrazem ke škádlivému a sebejistému úsměvu, k vědomí, že aniž se o to musela seabemíň přičinit, během necelého roku se proměnila z vyzábělé čarodějnice – s tím rozhodně nebyla spokojená – v nápadnou fešandu.

Není nějaká tlustá?

Ne, Mona by mohla klidně ještě přibrat, šlo spíš o její náladu a prořízlou pusu, v tom ta změna spočívala, ne v jejím zjevu a živých očích, požívačných ústech, bystrém rozumu a ušních lalůčcích, které sotva poznával. Carl to všechno viděl na sestře očima ulice a zdálo se mu to obdivuhodné a zároveň odpudivé.

Zírala teď na bratra se směsicí pohrdání a obdivu. Dobré znamení, usoudil Carl – no nechápala ho, ale aspoň se nevzdávala naděje, že i z něj jednou bude něco kloudného, jak se říkalo u nich v ulici: z tebe nikdy nic kloudného nebude. Učitelé žákům, rodiče dětem, starší výrostci mladším, malí kluci a holky ještě menším klukům a holkám.

Z tebe nikdy nic kloudného nebude a nikam to v životě nedotáhneš.

Z nikoho ze sousedů vážně nikdy nic kloudného nebylo a nikam to nedotáhl.

Carl položil špinavé ruce na stůl dlaněmi vzhůru a pozoroval bílé čáry v kůži, porovnával je s pavučinovými prasklinami na talířích, znovu se podíval na Monin dvojznačný úsměv, pak zvedl pohled na otce a řekl:

„Z tebe nikdy nic kloudného nebude.“

Máti vyjekla, Mona si přikryla rukou pusou a Agnes se zajíkla a zakašlala.

Otec ale seděl dál jako přikovaný, celý nahrbený dožvýkával poslední sousta oběda, který ještě před půlhodinou chválil nadnesenými slovy, ne proto, že by na něm měl osobní zásluhu, anebo proto, že měli sledě, ale proto, že tentokrát bylo jídla dost pro všechny, a teď pomalu přikyvoval do taktu k synovým odsudečným slovům, jako by je potvrzoval anebo přinejmenším kvitoval, že ten jeho zkažený syn si otce vůbec všiml, tak jo, to je vážně něco.

Carl vyskočil a vyběhl plný vzdoru a o hladu ze dveří a ze schodů, bral dva nebo tři schody najednou, posledních pět jedním skokem a cítil, jak ho pálí bosá chodidla, když rozrazil venkovní dveře, nechal se obejmout jarním dnem a sedl si na dolní schod před vchodem do čísla sedm v Graahově ulici v jednom z okupovaných hlavních měst v Evropě, složil si paže na kolena a na ně položil hlavu.

Na kusu trávníku mezi ulicí a domem převrátili Olav a Roar trosky nějakého dámského kola na říditka. Olav s francouzským klíčem v pravé ruce, nešika Roar s obyčejným klíčem v levé, Olav se snažil spravit zadní kolo, Roar přední. Tvrdili, že ten vrak našli u válcového mlýna, zřejmě na něj najel nákladník s obilím a oni se s ním lopotí už celý den, aby ho dali do kupy, nebyli ani ve škole.

Nevypadalo to nadějně, ale kolo je kolo, i když mu chybí brzdy a gumy, ve skutečnosti ho ukradli z nějakého vozíku, co stál před koloniálem Dagny Salangenové a zřejmě nikomu

nepatřil. Teď se oba narovnali a podívali se na Carla, vyměnili si pohledy a Olav na Carla houkl, co se děje.

Carl neodpověděl. Olav pokrčil rameny a přenastavil si francouzský klíč. Na kusu naolejované plachtoviny leželo náradí pěkně vyrovnané jako štětce v malířské skříňce, bylo většinou vypůjčené z dílny vždy ochotného Martinsena. Odpolední slunce posílalo na dvůr palčivé vedro. V keřích a okapech vrkali holubi a štěbetali vrabci, vítr se nepohnul. Carla napadlo, že by si svlékl košili. O dvě patra výš se rozlétlo kuchyňské okno a ostrý Monin hlas mu pronikl až do kořínků vlasů. Má se okamžitě vrátit nahoru a dojíst si oběd.

„Kalle, Kalle, Kallemánku!“

Pak zurčivý a škodolibý smích. Carl zaregistroval, že Olav a Roar se narovnali a rukou si zastínili oči, aby na Monu důkladně viděli, ta se určitě vyklonila z okna, co nejvíc to šlo, pak široké úsměvy a úšklebky, sarkastické žertíky putující nahoru i dolů, než se okno s prásknutím zavřelo a ti dva se zase sehnuli ke kolu, pořád se culili a říkali si něco, čemu nebylo rozumět.

Vchodové dveře se otevřely. Ven vyšel otec a jen tak mimochodem něco upustil na zem, plesklo to na kamenný schod, balíček se svačinou, vykročil na cestu, krátce pokývl oběma opravářům a zahrnul do ulice, posadil si klobouk na hlavu a zmizel mezi sloupy na začátku ulice Hanse Nilsena Haugeho, aby zase opustil jejich svět.

Carl si na té svačině všiml něčeho zvláštního, jako by ji připravil otec a ne Máti, její způsob balení svačiny nikdo nedokázal napodobit. Rozbalil papír a mezi dvěma krajíci hrubozrného chleba našel spláclého sledě, jak ho opustil na talíři v zápalu hádky, vypadal jako americký hamburger, vojenské jídlo, držel ho v obou rukou a pořádal sledě i s kostmi, chleba a margarín se zavřenýma očima a musel si dát dvě pauzy, aby nabral dech.

Olav se před něj postavil, utřel si ruce do hadru a zeptal se, jestli mu to chutná.

„Hm.“

„Sled?“

„Hm.“

„Co jsem to chtěl, potřebujem ventily a brzdový lanka.“

„Jo?“

Olav zavrtěl hlavou, ten Carl snad nechápe, co po něm chce, a pokračoval:

„Říkali jsme si, že bys mohl zaskočit k Nežidovi a zeptat se ho, jestli je nemá.“

„Já?“

„Jo, ty.“

„Proč já, je to přece tvůj táta.“

„To jo, ale není pravděpodobný, že mi něco dá. A Roara taky nemá rád.“

„A mě snad jo?“

„Říká to. Že Kalle je jedinej kluk v ulici, co za něco stojí.“

„To že říká?“

„Jo, říká.“

Olav byl Carlův nejlepší kamarád, o necelý rok starší než on, o dvanáct centimetrů vyšší a složitá povaha, ale skálopevně věrný a náročný přítel. Vychrtlý, samá ruka samá noha, hrubé rysy obličeje a na kratičko ostříhané vlasy, jistě proto, že byl pořád tak v běhu, že podle matky vypadal jako rozčepejřenej vrabec, což se marně snažila v jednom kuse napravovat. Kupodivu vkládala do syna velké naděje, Olav sám se holedbal, že půjde na reálku i na gymnázium a někam to dotáhne, jak se tak říkalo, o čemž jeho otec pochyboval, ne že by Nežid Arne postrádal důvěru v synovy schopnosti, ale nikdo široko daleko na gymnázium přece nechodí, jenže on už se dávno vzdal naděje, že vlastního potomka pochopí, a v neposlední řadě se ho začal bát.

Olav se doma nikdy neučil a o škole, učitelích, spolužácích, předmětech a vůbec o ničem se slovem nezmínil. Když rodiče dostali půl roku před koncem posledního ročníku dopis od třídního, že jejich syn si nevede dobře a není schopen sledovat učivo, spatřoval v tom Nežid alespoň chabou nadějí, že donutí kluka, aby šel do učení. Ale Olav klidným hlasem odmítal všechno, co zavánělo dobrou radou, a prohlásil, že si školy bude platit sám, a trval na tom, že se učí rád, to jen učitelé nic nechápu. A vůbec, má lepší známky než většina žáků.

Levé oko mu nepatrně ubíhalo do strany a ten dvojsměrný pohled mu poskytoval převahu. Lidé si nebyli jisti, jestli je Olav vůbec vidí, anebo jestli se dívá mimo ně, protože si v jeho očích nezaslouží, aby byli viděni, anebo jestli se dívá skrz ně s hlubokou a nebojácnou vážností. Olav se smál jen nerad. Měl dva sourozence o dvanáct let mladší, dvojčata Lasseho a Minnu, a rodina bydlela jako všichni tady v bytě o jednom pokoji s kuchyní, financovaném nejen otcem, ale postupně i Olavem, kde kluk bere ty peníze, co občas matce podstrčí?

„Co ty na to?“ zeptal se Olav Carla.

„Já nevím,“ řekl Carl a seděl dál na schodech jejich domu, jako by byl jeho majitel.

„V tom případě to uděláme jako vždycky.“

„To jako jak?“

„Že dostaneš do držky, než půjdeš nahoru, anebo půjdeš nahoru rovnou a do držky nedostaneš.“

Carl se usmál, zmačkal papír od svačiny a hodil ho na kama-ráda, který pružně uhnul.

„To klidně můžu.“

„Že jo.“

Olav se chtěl otočit zády, ale všiml si oteklé Carlovy tváře, předklonil se a nadzdvihl mu pramen vlasů.

„Aha, už jsi dostal, co?“

Carl mlčel.

„A chceš ještě?“

Carl pokrčil rameny.

„Nemám klíč.“

„Jasně,“ řekl Olav a ohnul své dlouhé tělo do oblouku, zastrčil levou ruku do pravé kapsy a vytáhl svazek klíčů, jaký nosí domovníci, oddělil dva a podal je Carlovi.

„A neflákej se tam dlouho, máme málo času.“

Carl přešel za roh do Brettevillovoy ulice číslo 29, skoro dokonale kopie vchodu, v jakém bydlel sám, ale s jinými pachy a zvyky, jinými botami, rohožkami a žlutějšími stěnami, jinými jmény na keramických nebo mosazných cedulkách, dokonce i s jinou ozvěnou, což bylo zvláštní, protože všechno bylo stejné

jako u nich. Vyběhl tři patra, smažená cibulka, hnědá omáčka, svařené mléko, až na půdu, kde si odemkl tmavou chodbu, která propojovala celý blok domů – osm činžáků v obrovském uzavřeném čtyřúhelníku kolem dvora –, pochmurnou a lákavou říši, kam měly děti zakázaný přístup.

Padl na něj závoj sluncem prohrátého prachu, tlumené vrkání holubů a přelétání vlaštovek připomínajících netopýry. Rozsvítil a procházel kolem jednotlivých kójí k dalším spojovacím dveřím, odemkl a rozsvítil dalším vypínačem, běžel zpátky a tím prvním zhasl, orientoval se podle světla ve druhých dveřích, třesoucími se prsty opakoval proceduru – nebyly to ani tři roky, co se sem odvážil poprvé s mihotavou svíčkou, která zhasla a zakončila jeho zkoušku dospělosti tak rozhodně, že se poté, co zbrocený potem dokončil, co měl, letěl ze schodů, a když konečně stál celý a neporušený ve slunečním svitu na ulici Hanse Nielsena Haugeho, rozhodl se, že tohle se už nikdy nesmí opakovat.

Nesmí se opakovat ten strach.

Hned den nato se vrátil, protože se v posteli převaloval a říkal si, co to s ním je. On, Carl, a zaječí srdce? Mohl by vzít s sebou Olava, Vidara, Jana, Roara, kohokoli... Ale bylo mu jasné, že s tím strachem se musí porvat sám. A beze světla. Odemkl první dveře a nechal oči zvyknout na zbytky světla, které zůstanou v každé tmě. Trpělivost. Neutíkat. Klidně, rozhodně, osamělejší než kdykoli jindy, kluk sám na celém světě, nezvyšovat tempo, neblouznit, tepající puls, vlaštovka se mihne před obličejem, to nic, a co je nejdůležitější: nikomu se o tom ani slovem nezmínit.

Nechat si ten triumf pro sebe.

Dodržet to šlo těžko. Jednou se jen tak mezi řečí Olav zmínil, že včera prošel chodbami na půdě úplně sám. A Carl se stejnou nonšalancí odpověděl, že on taky, a to několikrát, už dávno. Olav se na něj zkoumavě podíval a položil mu několik přesně mířených otázek o dveřích, světle, klíčích a skrytých komínech, na něž Carl odpověděl stejně přesně a ještě barvitěji.

Teď stál u dveří do kóje Nežida, Olavova otce, který pracoval čtyři hodiny v účtárně válcového mlýna a zbytek dne seděl

za těmihle nenatřenými prkennými dveřmi na půdě v severní čtvrti města a dělal drobné i větší opravy sousedům, byl jako mnich v izolované cele, kam mohl každý nájemník zajít, když mu doma kapal kohoutek nebo potřeboval podrazit boty či narovnat ohnutý mosazný věšák nebo nasadit na konvici novou rukojeť. Nežid pracoval s železem, dřevem, kůží, barvami, lepidlem a lakem, uměl všechno, byl to hrdina všedního dne, který nepracoval na tom, aby osvobodil národ z německého jha, ale dělal všechno pro to, aby ten národ vydržel.

2

Nežid se jmenoval ve skutečnosti Arne, ale v nějakou zmatečnou chvíli jeho dětství se na něj přilepila přezdívka Aron a jemu se v tu chvíli zdálo, že je mnohem hezčí než jméno, jímž ho pokřtili, a tak ho používal, dokonce s jistou pýchou, něco jako poznávací značku až do chvíle, kdy ve třicátých letech už nebylo pranic atraktivní být spojován se Židy, ten problém Arneho alias Arona do té doby nenapadl, a tak začal každému pro jistotu vysvětlovat, že není Žid a nejmenuje se Aron, ale Arne, což byla pravda, i když až v poslední době, což taky pochopil trochu pozdě. Jmenoval se zkrátka Arne a byl ze statku Guttormsgaard v Hadelandu, nejmladší ze sedmi bratrů, kteří jeden jako druhý byli sedláci, drvoštěpové a voraři jako otec a dědeček a všichni Aronovi strejdivé a bratrance, nikdo nikdy nic jiného nedělal.

Aron se první zimu v lese zranil, dost dlouho ležel v nemocnici a pak ho poslali s pěti korunami v kapse do města, kde se potuloval kolem přístavu, až ho nakonec najali na nákladní loď údajně směřující na Filipíny. Na Filipíny nepluli. Pluli do Miami, pak Port Moresby, několikrát mezi severoamerickými jezery, ale Aron, jak mu ostatní námořníci říkali, si na palubě nezvykl, bylo mu šestnáct a kulhal na levou nohu po tom neštěstí v lese, pak mu bylo sedmnáct, osmnáct, devatenáct... A jednoho mlhavého podzimního večera vystoupil na souš v Antverpách s polovinou svého čtyřletého žoldu v ruce. Nejdřív chtěl, aby ho kamarádi námořníci protáhli křtem ohněm v jednom nevěstinci. Místo toho ale nastala v Aronově hadelandské nátuře proměna, když čekal jako poslední ve frontě před legendární Café Tromsø, dveře zapadly za lodníkem

Salvikem a portýr si Arona změřil pátravým pohledem a zeptal se ho, jestli má peníze, *money, geld, monaie*? Hlídač té nebeské brány chtěl vidět hotové peníze.

Ale jo, Aron peníze měl, jenže ho zachvátil ledový děs a zmateně hleděl na svou křivou levou nohu, zhodnotil naleštěné špičky bot a vzhlédl na hranatého chlapíka s tetováním na vyboulených předloktích a se zlatým kroužkem v levém uchu. Aron otevřel pusu a odpověděl, že hotovost nemá, nemá peníze, přímo to vykřikl, *no money!*

Otočil se na patách a krácel liduprázdnou přístavní ulicí, zašel vlevo, kde, jak věděl, stojí norský kostel a útulek pro námořníky, vešel dovnitř a řekl, že by chtěl domů, do Norska. Mladé světlovlásé děvče za recepčním pultem se zvedlo ze židle, nejistě zamžouralo a zvonivým jihonorským dialektem položilo Aronovi pár otázek, na něž Aron odpovídal vesměs krátkým pokývnutím a jen polohlasně, sám slyšel, že není ve své kůži, a celým svým zevnějškem signalizoval, že to spěchá, že tahle návštěva je časově omezená, že se nesmí přetáhnout, jinak s ním bude konec.

Děvče už zažilo zoufalé námořníky a řeklo, ať počká, přivedlo mladého muže a Aron pochopil, že to je pastor, přestože měl na sobě svetr a kalhoty z džínoviny. Jmenoval se Georg Harvila, představil se a pevně mu stiskl ruku, měl finské rodiče, ale narodil se a vyrostl ve čtvrti Sagene v Oslu, takže se neznepokojuj, řekl s důvěrným úsměvem, vzal s sebou Arona do knihovny a tam s ním hodinu seděl a poslouchal, co Aron vypráví o čtyřech temných letech svého mladého života na moři, ta slova si Aron ve dne v noci opakoval, ale teď si z nich byl schopen vybavit jen zlomek. Kromě toho si uvědomil, že vlastně nikdy s nikým pořádně nemluvil. Rozhodně ne s někým, kdo by ho poslouchal. Když konečně došel na konec, potřásl Harvila svými světlými kučerami, spadly mu na překvapivě vrásčité čelo a řekl nesmlouvavě, že norské námořnictvo nesmí takhle se svým mužstvem zacházet. Aron musí jet domů. Harvila to osobně vyřídí s rejdařstvem a postará se, aby Aronovi vyplatili celou mzdu a nebyl považován za zběha.

Aron řekl, že na mzdu kaše.

„Ach tak,“ pokývl Harvila.

Aron se nemohl ubránit dojmu, že Georg Harvila je člověk. A o tři dny později se vrátil do Osla, dostal celou mzdu a kartičku s emblémem antverpského námořnického útulku a na ní tři adresy, nejspíš Harvilových osobních přátel.

Nejdřív dostal místo jako pomocná síla v koželužské továrně, ale ne na dlouho, o levé noze se jim předem nezmínil. Pak dělal poslíčka u židovského obchodníka Samuela Starmana v Sandakerské ulici, na Harvilově seznamu číslo dvě. A krátce nato se u Starmana vypracoval na účetního, když k oboustrannému údivu zjistili, že Aron má dobře uspořádanou a bystrou hlavu a dobrý smysl pro čísla.

Po třech letech ale znovu stál na ulici, protože Starmanův nejstarší syn dospěl a zaujal jeho místo.

Aron se musel uchýlit ke třetí adrese na Harvilově lístku a skončil ve válcovém mlýně v Bjølsenu, také v účtárně díky Samuelově doporučení, na relativně dobře placeném místě na plný úvazek, ten si ale postupně – a to z vlastní vůle – nechal zkrátit na polovic.

Během těch let si naspořil pěknou sumičku peněz, alespoň tak se mu to jevilo, a bydlel v prostých a studených podkrovních pokojích, uklízel si, spravoval si šaty a teplé jídlo měl jen jednou týdně, a to u svého starého přítele a zaměstnavatele Samuela, který měl špatné svědomí, že ho poslal na ulici. Samuel rád hrál šachy. Kromě toho od něj dostával Aron na Vánoce ještě velkou krabici potravin plus nějaké peníze na přilepšenou. A přesně osm let poté, co skončil na moři, potkal v jedné zahradní restauraci svou drahou Lilian.

Jednoho teplého a šeríkem provoněného májového večera na poloostrově v Oslofjordu.

Aron měl v plánu něco oslavit, dobře se najíst a dát si skle-nici piva. Seděli každý u svého stolu ve velké zahradě s barevnými žárovkami na stromech. Dali se do řeči. Zjistili, že jsou stejně staří, mají zálibu ve stejných maličkostech a objednali si další pivo, které Aron zaplatil. Upadla jí lžička a cinkla o štěrku zároveň s jejím zachichotáním, Aron ji zvedl a pak se sesedli k jednomu stolu. Poklidný letní večer uběhl tak

nerušeně a samozřejmě, že s ní šel Aron do jejího pronajatého pokoje v Maridalské ulici a už z něj neodešel. Vystěhovat se nesmí, řekla mu Lilian s vážným výrazem hned toho prvního nedělního rána, kdy se probudili ve společné posteli, Lilian už nebaví být sama, nesnáší samotu, a tady máš kafe.

Aron se posadil na úzké posteli v pokojíku, který nebezpečně připomínal jeho vlastní pokoj, jedinou deku v domácnosti si ovinul kolem těla a pozoroval střízlivý a nenašminkovaný obličej té čínorodé Lilian, jeden křivý přední zub, divoké, neposlušné kadeře, tmavé oči a vysoké lícní kosti, byla buclatá, měkká a poddajná a všiml si, že je s každým slovem vypuštěným z těch plných rtů krásnější.

Vyšlo najevo, že Lilian je devatenáct.

„Ano, lhala jsem ti, Arone.“

„Ty sis přidala devět let?“

„Ano. Tobě je přece osmadvacet. Vadí ti, že mi je devatenáct?“

„Ne, nevadí.“

Aron si ani nemyslel, že dělat pomocnici v domácnosti a hlídat nezvedené děti u nějakých boháčů je hloupé a ubohé.

Lepší budoucnost si neuměl představit.

Lilian měla v úmyslu začít s nějakou školou.

„To nepotřebuješ.“

„Vážně ne?“

„Jistěže ne.“

„Zaplatťpámbu,“ řekla Lilian.

Pak ještě zbýval Hadeland. Aronovo dětství.

Krátce poté, co se vrátil z Antverp, poslal matce dopis. A jelikož nepřišla odpověď, další dopis téměř stejného znění adresoval otci a znovu dával vědět, že je zase doma, Aron je zpátky v Norsku.

Ani pak žádná odpověď. Stejně se ale nedonutil, aby sedl na vlak, neohlášeně rodinu navštívil a objevil se jako ztracený syn na prahu domova, hlavně ze strachu, že se jim třeba něco zlého stalo, buď rodičům, nebo bratrům.

Kupodivu nepociťoval stesk po domově, jen občas sporadicky zvědavost, a týden za týdnem běžely, bylo jaro, léto

a podzim, a tak plynuly roky. Až jednoho jarního dne, kdy už žil s Lilian, šli spolu přes Grünerløkka kolem zaplivané hospody, kde se za špinavými okny notně popíjelo a hulákalo, a vtom stál na schodech před vchodem jeho starší bratr Alf a mával na něj svými dlouhými rukama. Alf spustil bez jakéhokoli úvodu, že se vrací z plavení dříví na Maridalském jezeře a zrovna tu s kamarády propíjejí, co dostali. Svého mladšího bratra prý hned poznal, ale nevypadal ani překvapeně, ani zvědavě, jako by se viděli včera, anebo jako by byl Aron nějaký jemu lhostejný soused, nepoložil mu jedinou otázku, jak to šlo na moři, a neprojevil náznak zájmu, co bratr dělal po celé ty roky, ale o to lačněji zíral na Lilian, pěkně oblečenou a nápadně nalíčenou, která se nad tím neotesaným hrubiánem z lesů ušklíbala.

Aron se vzpamatoval a zeptal se, jak se mají rodiče.

„Ale jo, jde to, zrovna stavěj chlívek na prase.“

„Aha,“ řekl Aron a vybavil si atmosféru, kterou znal až moc dobře, ale už na ni zapomněl, pocit, že není, že je neviditelný, a stručně se rozloučil, rád jsem tě viděl, Alfe, obrátil se, šli dál s Lilian a od té doby nikoho z rodiny neviděl, prostě nikoho.

Aron nejel ani na pohřeb rodičů, o kterém se náhodou dozvěděl z novin, v úmrtním oznámení se pravilo, že zemřel osmašedesátiletý Peder Johan Guttormsgaard, vdovec. Takže matka i otec opustili tento svět. Ze seznamu pozůstalých vyčetl, že všech šest bratrů je naživu, někteří mají ženu a děti s podivnými cizokrajnými jmény, čímž se ukázalo ještě zřetelněji, že než se Aron přistěhoval k Lilian, nebyl doma nikde.

Krátce nato požádal v dramatickém pokleku Lilian o ruku, jak si to Lilian přála, s kytkou v klopě, vzorně ostříhaný, v naleštěných botách, s puky na kalhotách. Ona s vyčesanými vlasy, jak vyžadoval diktát doby, s rudými nehty a v hedvábných punčochách. Tvrdila mu, že je z nóbl čtvrti Bærum, ale Aron nikdy neviděl nikoho z jejich přátel nebo z rodiny. Svatebních hostů bylo jen deset, z nichž šest patřilo do rodiny jeho starého přítele a zaměstnavatele Samuela, on sám a jeho žena Sára, jejich nejstarší syn Gabriel, dvě dcery a novorozený David spolu se třemi chlapy z válcového mlýna. Zdálo se, jako by setkání s Aronovým bratrem Alfem otevřelo stavidla i u Lilian.

Přiblížila se teď manželovi a svěřila se mu, že i ona svého času usoudila, že se musí oddělit od rodiny se stejně nepochopitelným odůvodněním, jako bylo to Aronovo.

„Aha,“ řekl Aron a pomyslel si, že teď se k sobě hodí ještě líp, a na to celé zapomněl, když se jim hned nato narodil jejich první syn Olav, krásné a milé stvořeníčko, takže byl jejich život ještě dokonalejší. O rok později se mohli díky Aronovým úsporám přestěhovat do jednopokojového bytu na Åsenu, s tekoucí vodou a splachovacím záchodem, a o pět let později si Aron mohl zkrátit pracovní dobu v mlýně a konečně se pustit do toho, o čem vždycky snil, být sám pro sebe a opravovat věci jiným lidem na anonymní půdě bloku výstavných činžáků.

Jenže syn Olav se začal ve třech letech měnit, byl vzpurný, neposlušný a líný, nechtěl skončit s plenkami, ještě jako školák se počurával do postele a strhával na sebe pozornost na úkor dvou dalších dětí, dvojčat Lasseho a Minny, kteří se narodili, když bylo Olavovi dvanáct, a museli se, jak to Aron sledoval, vychovávat sami. Nicméně rodiče doufali, že Olav nemá nějakou poruchu, protože ze školy nikdy neslyšeli žádné výtky. Třeba bude mít nějaké nadání tajuplného druhu, třeba v něm zraje umělecká duše.

Pak se v domácnosti etabloval nový zvyk. Lilian začala chodit ven i v neobvyklou denní dobu, prý na návštěvu kamarádek, jež Aron nikdy neviděl a jen o nich slyšel neurčité zprávy, které okamžitě zapomněl. Žena se zmínila i o jedné sestřenici, kterou také neznal. Lilian často přišla domů pozdě, a když Arona (nikdy mu neříkala jinak, třebaže se už dávno bránil, já nejsem Žid, jsem Arne!) zajímalo, co vlastně dělá, odpověděla, že někdo z rodiny přece musí vydělávat peníze.

„Jak to myslíš?“ zeptal se a znovu ho zalil ten mrazivý pocit, který ho trápil na moři, ani jediná noc bez pravidelných těžkých úderů v trupu lodi a v těle. Snažil se svůj strach skrývat, i kvůli sobě, ale marně. Přesto Lilian tuhle jeho charakterovou slabost nikdy nezneužila ani ho nesužovala obviňováním, že má dlouhé vedení, nikdy netvrdila, že se na nic nehodí, nestěžovala si, že mají tři děti a že on v té své kóji skoro nic nevydělá. A tak se Arne už nikdy na její nevysvětlitelnou nepřítomnost doma

nezeptal. A když začala německá okupace a lidi si začali zvykat na vykřičníky v novinách, na dupot v ulicích a nedostatek potravin v obchodech, přestala Lilian ze dne na den chodit ven. I tahle změna byla pro Arneho nepochopitelná, jelikož neslyšel žádné vysvětlení, ale i tenhle dějinný fakt je prostě třeba vzít na vědomí, jak usoudil.

Arne byl rád, že se Lilian drží doma.

Kvečeru sedával na lavici v kuchyni a pozoroval její hbité ruce, jak uklízejí příbory a skládají nádoby do dřezu, zásuvek a skříněk, poslouchal její obvyklé rezignované povzdechy, většinou nad dvojčaty, nikdy podle ní nešlo o maličkosti, a vychutnával si její nejisté úsměvy, jež tu a tam vyslala Arneho směrem, co ta večere dneska, ušla?

„Ale jo, vzhledem k tomu, jaká je doba.“

„Za to můžeš děkovat Olavovi,“ zašeptala jednou do ucha manželovi.

„Olavovi?“

„Ano,“ svěřila mu hlasem, který naznačoval, že mu to neměla prozrazovat, že Olav často přinese domů jídlo, o kterém ona netuší, kde ho vzal, ale nevyslýchá ho a neměl bys to dělat ani ty, chápeš?

Arneho zase sevřel strach: Copak Olav s kamarády nevyřizuje na kole pochůzky u Samuela?

„Ale jo, jenže kluků je moc.“

„Něco si snad vydělají, ne?“

„Jistě, ale už toho nech.“

3

Na dveře kóje za jeho zády někdo zaklepal a Arne okamžitě vytušil, že je to ten záhadný nejlepší kamarád jeho syna, Carl, protože syn Olav sem za ním nikdy nepřišel a vlastně ani nikdo jiný. Ti, kdo potřebovali něco opravit, to nechali dole v bytě u Lilian, kde si také předměty posléze vyzvedli a zaplatili. Arne měl v Carla jakousi důvěru, nejasnou naději, že by mohl být synovi oporou a přístavem, i když nebylo úplně jasné proč, otočil se na židli, uvolnil klíčku na dveřích a řekl dále.

„Jen pojď dál, Kalle, a sedni si.“

Carl vešel, obrátil pivní basu dnem vzhůru a sedl si. Zahleděl se na přeplněný pracovní stůl, podomácku vyrobené zásuvky a police s kulatými krabicemi a plechovkami od tabáku a čaje s hřebíky, zástrčkami, šrouby a matkami, těsněním všech druhů a velikostí, všude záplava tkaniček, kousků kůže a šňůr visících z háčků ve stropě, tuby s lepidlem, podrážky bot, plechovky barev a laku, některé malé jako náprstek a uložené ve zvláštních regálech, exotické náradí, něco z toho mu sehnal Carl s kluky, kleště sikovky, poznal je, rýsovadlo a osm šroubováků, které našli na spáleništi vyhořelého domu, Arne k nim vyrobil nová, olejem napuštěná dřevěná držadla, která vykukovala jako šachové figurky z vyměřených otvorů v polici nad stolem, to vše úsporně osvětleno stolní lampou a tak silně pokryté prachem a špínou, že se v něm světlo zachytilo a atmosféru zahustilo, takže místnost působila větší, než byla, a byla cítit dospělým, uvnitř zavřeným mužem.

Carl řekl, že potřebuje lanka k brzdě na kolo a dva ventily. Arne se zeptal, jak velké. Carl nevěděl a Arne otevřel krabici

od kafe, vysypal obsah na stůl a našel pět ventilků, z toho dva stejné velikosti, a podíval se tázavě na Carla.

„Vyzkoušíme je,“ řekl Carl. Lanka si může uříznout sám a délku přizpůsobit svorkami.

„A co lepení?“

„Aha, na to jsem zapomněl.“

Arne pohodil hlavou a vytáhl zásuvku plnou drobných mincí, krabiček od šňupacího tabáku a něčeho, co vypadalo jako balíček pohlednic svázaný zvláštní stužkou, rychle zásuvku zavřel, jako by se spálil, vytáhl jinou, pustil se do hledání a obrácený zády se zeptal, kde to kolo vzali a jestli ho náhodou neukradli.

„Ne.“

„To je dobře. Na, mám jen tohle. A kde ho chcete prodat?“

„Před obchodákem Halléns, tam choděj bohatý paničky. Jan a Vidar to uměj.“

„To jsou ti nejmenší?“

„Jo.“

„Aha, to je asi chytré,“ pokývl Arne s odevzdaným úsměvem.

„Taky ho nalakujem.“

„A lak máte?“

„Má ho Martinsen.“

Arne se bez přechodu zeptal Carla, jestli nemá nějakou rozeprši s otcem.

„Proč jako?“

Arne pokývl k hromadě sešitů vzadu na stole, leželo tam i oprýskané zrcátko a Carl v něm spatřil rozmazaný obraz sebe sama s rudou a nateklou tváří.

„Aha, ale to je fuk,“ řekl Carl. „Je to sráč.“

Arne se k němu otočil a řekl počkej, když Carl naznačil, že půjde. Arne by mu rád něco řekl, i když, jak zdůraznil, to není jeho věc.

„A co?“ zeptal se Carl a čekal.

Arne prohlásil, že Kalle by měl vědět, že jeho otec je tvrdý chlap.

„Jak to myslíte?“

Arne se zatvářil, jako by mu až teď došlo, že řekl něco, co neměl, uhnul pohledem a mával levou rukou ušpiněnou od oleje, snažil se z toho nějak vybruslit, ale nevěděl jak. Ještě mu dodalo, že Carl z něj nespouštěl oči. Arne se uzavřel. Opakoval: „Erling je pevněj.“

A u toho zůstal.

Carl vstal a říkal si, že by měl poděkovat za lanko, které si namotal na levé předloktí, ventilký a záplaty si strkal do kapsy pomalu, aby dal Arnemu ještě šanci, ale Arne byl už zase neproniknutelný a uzavřený, takže Carl poděkoval a vrátil se stejnou cestou zpátky, prošel potmě trojími dveřmi, seběhl ze schodů a vyšel ven do ulice Knuda Graaha, jako by se nic nestalo.

Mezitím přišli i Jan a Vidar, všichni čtyři klečeli kolem kostry kola stojící na trávníku. Carl podal Olavovi lanka a ventilký a Olav se ani slovem nezeptal, jak probíhalo setkání s jeho otcem.

Carl si zase sedl na schody před sedmičku, na svoje schody, bradu si opřel do dlaní a otevřel se mu stejný pohled jako každý den od chvíle, kdy se tu batolil jako dvouletý mezi dětmi všeho věku, mezi keři tavníku a šeríku zasněženými i zelenými, mezi vrkajícími a kálejícími holuby, hejny neviditelných vrbců v křoví, mezi matkami a otci, kteří chodili sem a tam pod obdélníkem oblohy střídavě bílé, šedé, modré, a přitom registroval, že Olav natáhl lanko, aby ho naměřil, Roar ho uštípl kleštěmi a Jan a Vidar se motali kolem s olejnicemi a víceméně opatrně si podávali nářadí z pohádkové dílny Konrada Martinsena. Takový byl Carlův svět, království kluků.

A holek.

Dveře za jeho zády se otevřely a ven vyšla Mona se svým doprovodem dvorních dam v patách, všechny s hihňáním přetančily do rozrostlého šeríkového keře, kam Carl s Olavem umístili tramvajovou lavici, kterou jedné noci odmontovali ve vozovně v Birkelundenu a po částech ji donesli sem. Holčičí zvuky z křoví. Pak chvíle ticha, než se větve šeríků ohnuly ke

straně, vyšla Mona a váhavě přistoupila k opravářům, postavila se před Olava s rukou v bok s vyzývavým úsměvem na tváři a zeptala se ho, jestli vážně doufá, že ten křáp prodá.

Olav se narovnal a podíval se na ni svým dvojsmyslným pohledem, výjimečně obrátil koutky úst nahoru do rezignovaného úšklebku, pomalu natáhl ruku od oleje před sebe a chytl Monu za levé prso, jako by ho chtěl potěžkat. Zaječela, ruku mu odtrhla a odběhla zpátky do šeríku. Smích a hihňání pokračovaly. Pak zase ticho, než vylezla ven o trochu mladší Tone, zastavila se na půl cestě ke klukům, postavila se jako socha a zapištěla řezavou fistulí, že Moně nikdo nesmí sahat na prsa.

„Ale můžete se mi podívat na frndu.“

Zvedla si špinavé šaty nad hlavu, takže místní dospívající pokolení mohlo skutečně na chvílku spatřit hubené a pružné dívčí tělo od bosých zazeleněných nohou až po bílou růžičku pupíku, rychle si zase šaty stáhla a omotala si je kolem sebe jako stydlivá jeptiška, pak protáhla obličej a otočila se k těm nevěřícím očím zády.

„Ještě na ní ani nemáš chlupy,“ vykoktal Vidar.

„To teda mám!“

„A ukážeš?“

„Nikdy, ty blbečku.“

Tone uvítal v keřích vítězoslavný jásot, zatímco čtyři kluci na sebe jen udiveně hleděli. Carl chtěl houknout ze schodů, že stejně viděli dobře, ale hlas mu selhal a Carl zrudl. Olav se na něj podíval tak, že to Carl ucítil. Olavův úsměv. A pak se znovu soustředili na práci.

Opravovali kolo.

Než se Olav narovnal, podíval se na stín, který sahal až k horní řadě oken činžáku, přesné sluneční hodiny jejich ulice, dal klíč do ruky Vidarovi a odkráčel k pískovišti před koloniálem Dagny Salangenové, kterému se říkalo Spravedlnost a kde si s pěti dalšími malými dětmi hráli jeho sourozenci Minna a Lasse, a přes jejich zuřivý odpor je popadl, oklepal z nich písek a odnášel každé dítě pod jednou paží ulicí do čísla dvě a zůstal tam.

Vrátil se, až když byl celý dům ve stínu a v šeríkových keřích nastalo ticho. Kluci odnesli bicykl do uhelného sklepa v čísle sedm, takže do Carlova sklepa, a díly, na které stačila barva, nalakovali křiklavě červeně. Narovnali přední vidlice, připevnili blatníky, nosič nechali černý, rozbité odrazové sklíčko odstranili, něco bylo špatně s klikou pedálu, v srdci celého kola, a tak se Olav rozhodl rozebrat zaprášené pánské kolo, nejspíš patřilo některému sousedovi, který na něm přestal jezdit, vyndal z něj osu a upevnil ji do svěráku.

Carl se ho zeptal, kde byl.

Olav odpověděl, že matka není doma, tak nakrmil děti a uložil je do postele.

Carl to vzal na vědomí.

Byli hotovi a šli domů.